



Warszawa, 2 stycznia 2023 r.

LEGALIO's | LATEST

WYROK TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ WAŻNY DLA PRAKTYKI ZAWIERANIA UMÓW W OPARCIU O OGÓLNE WARUNKI UMÓW

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej („**TSUE**”) po raz kolejny wypowiedział się w przedmiocie ważności klauzul jurysdykcyjnych zawartych w ogólnych warunkach umów („**OWU**”) jednej ze stron. Klauzule te wskazują, w którym kraju można dochodzić roszczeń z danej umowy. Co do zasady wyłączają one możliwość dochodzenia praw przed sądami innego państwa. W wydanym wyroku TSUE potwierdził, że w określonych warunkach klauzula jurysdykcyjna zawarta w OWU udostępnionych online przez jedną ze stron może być uznana za uzgodnioną, nawet jeżeli druga strona nie miała pełnej świadomości co do jej sformułowania a nawet istnienia.

Klauzule jurysdykcyjne zawarte w OWU

Tak w obrocie profesjonalnym jak i w stosunkach z konsumentami powszechne jest zawieranie umów z użyciem odesłania w umowie do OWU jednej ze stron. OWU mają stałą treść, na którą, co do zasady, druga strona nie ma wpływu, mogąc je tylko zaakceptować lub zrezygnować z zawarcia umowy. OWU niejednokrotnie stanowią załącznik do zawartej umowy pisemnej. Coraz częstsza jest jednak praktyka odsyłania do OWU za pomocą linku do odpowiedniej strony internetowej, gdzie te warunki są opublikowane. Link taki często można znaleźć w dokumencie umowy, złożonym zamówieniu, jego akceptacji lub innej korespondencji związanej z zawarciem umowy.

Typową regulacją wchodzącą w skład OWU jest postanowienie wskazujące państwo, przed którego sądami można dochodzić ewentualnych roszczeń z zawartej umowy. Co oczywiste, takie

postanowienie jest nierzadko istotnym utrudnieniem dla drugiej strony w egzekwowaniu jej uprawnień. Warunki formalne dla ważności takiego postanowienia mają więc niebagatelne znaczenie dla sposobu wykorzystywania OWU w bieżącej działalności.

Wymogi formalne ważności klauzuli jurysdykcyjnej

Jeżeli klauzula jurysdykcyjna wskazuje jako właściwe sądy jednego z państw członkowskich UE, wymogi formalne ważności tej klauzuli określa Rozporządzenie Unii Europejskiej nr 1215/2012, zwyczajowo zwane „**Bruksela I bis**”. Dopuszcza ono zasadniczo cztery formy dla zawarcia porozumienia co do właściwości sądów:

- pisemną, z którą zrównane jest zawarcie umowy poprzez przekazy elektroniczne (np. emaile) umożliwiające trwałą zapis,
- inną formę ale z potwierdzeniem porozumienia na piśmie,
- inną formę odpowiadającą wcześniejszej praktyce pomiędzy stronami,
- inną formę odpowiadającą przyjętemu i znanemu stronom zwyczajowi handlowemu.

Jako że sytuacje opisane w trzech ostatnich punktach są stosunkowo rzadkie, najczęściej ważność klauzuli zawartej w OWU zależy od tego, czy spełnione zostały wymogi formy pisemnej. Ta kwestia jest więc stosunkowo częstym przedmiotem orzeczeń sądowych. Szczególnie wiele sporów budzi to, kiedy można uznać za uzgodnioną klauzulę jurysdykcyjną, niewłączoną bezpośrednio do tekstu zawartej umowy, a znajdującą się w OWU stosowanych przez jedną ze stron.

Dotychczasowe orzecznictwo TSUE

Jeszcze w latach 70-tych XX wieku TSUE potwierdził, iż klauzula jurysdykcyjna nie musi być koniecznym jednym z postanowień zawartych w podpisanej przez obie strony umowie (por. wyrok w sprawie *Salotti* C-24/76). W przypadku umowy zawartej w tradycyjnej formie pisemnej wystarczające jest precyzyjne odwołanie do dokumentu OWU. Odwołanie to nie musi przy tym wskazywać na klauzulę jurysdykcyjną jako część OWU. Warunkiem skuteczności takiego odwołania jest jednak faktyczne udostępnienie drugiej stronie tekstu OWU przed zawarciem umowy (por. wyrok w sprawie *Hószig* C-222/15).

TSUE wypowiedział się już także co do umów zawieranych online na stronach internetowych (wyrok w sprawie *El Majdoub* C-322/14). Przyjął on mianowicie, że klauzula jurysdykcyjna będąca częścią OWU odpowiada wymogom formalnym, jeżeli warunki te zostały zaakceptowane przez drugą stronę kliknięciem w odpowiednim miejscu strony internetowej, gdzie umowa jest zawierana (tzw. *click-wrapping*) i były one wtedy dostępne w taki sposób, że ta strona akceptująca mogła je zapisać i wydrukować. To, czy ta druga strona z możliwości zaznajomienia się z tymi warunkami i ich wydrukowania skorzystała, nie ma znaczenia dla spełnienia wymogów formalnych.

Orzeczenie w sprawie *Tilman C-358/21*

W ostatnio rozpoznawanej sprawie TSUE miał okazję do wypowiedzenia się na temat umów zawieranych w formie pisemnej, ale odwołujących się za pomocą linków do OWU opublikowanych online (wyrok w sprawie *Tilman C-358/21* z 24 listopada 2022 r.). TSUE uznał, że brak odrębnej akceptacji tych warunków przez drugą stronę kliknięciem w odpowiednim miejscu (jak to było w przypadku orzeczenia w sprawie *El Majdoub* i transakcji online) nie stanowi przeszkody dla uznania, że spełnione zostały wymogi formalne ważności klauzuli jurysdykcyjnej. Wystarczające jest zamieszczenie w zawartej umowie działającego linku, który może być uruchomiony przez przeciętnie staranną osobę i który to link doprowadzi taką osobę do treści OWU obejmujących klauzulę jurysdykcyjną. Także i w tym wypadku dla spełnienia wymogów formalnych obojętne jest, czy druga strona z takiej możliwości skorzystała.

TSUE podkreślił, że istotne dla treści orzeczenia było to, że sprawa dotyczyła obrotu profesjonalnego. Gdyby stroną akceptującą OWU miał być konsument, rozstrzygnięcie mogłoby być inne. Tym samym tezę omawianego wyroku odnieść należałoby tylko do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcami.

Pogląd wyrażony przez TSUE nie jest zaskoczeniem. Już wcześniej można było spotkać orzeczenia sądów krajowych w podobnym duchu. W orzeczeniach tych można napotkać dalsze wymogi wobec sposobu udostępniania ogólnych warunków umów nie wspomniane obecnie przez TSUE. Tymi warunkami są w szczególności:

- tożsamość nazwy dokumentu wskazanego w umowie z nazwą dokumentu, do którego prowadzi uruchomiony link, oraz to, aby
- link prowadził na taki adres, gdzie odnalezienie właściwego dokumentu nie sprawia trudności przeciętnie starannej osobie, w szczególności tak, aby nie trzeba było przeglądać szeregu dokumentów, aby odnaleźć właściwą wersję OWU.

Nie przesądzając kwestii, na ile te dodatkowe wymogi faktycznie wynikają z regulacji Rozporządzenia Bruksela I bis, zasadne wydaje się ich uwzględnienie w sposobie działania podmiotów posługujących się OWU udostępnianymi online.

Wnioski dla praktyki

Zarówno z ostatniego wyroku w sprawie *Tilman* jak i z wcześniejszych orzeczeń TSUE płyną dla przedsiębiorców istotne wnioski:

- w relacjach pomiędzy przedsiębiorcami wystarczająca w zakresie klauzul jurysdykcyjnych powinna być co do zasady praktyka zawierania w podpisywanych umowach odniesień do OWU zawierających taką klauzulę z wykorzystaniem linku do strony, gdzie te OWU są opublikowane; tam gdzie nie ma odrębnego dokumentu obejmującego warunki umowy

można rozważyć umieszczenie takich odniesień w dokumentach takich jak złożone zamówienie, przyjęcie zamówienia czy też w pozostałej dokumentacji związanej z zawieraniem umowy. Praktykę taką należy jednak dobrze przemyśleć i skonsultować z prawnikami;

- przed zawarciem umowy należy dokładnie sprawdzać treść dokumentów drugiej strony, do których odsyłają jakiegokolwiek linki zamieszczone w treści, czy to zawartej umowy, złożonego zamówienia, oświadczenia o przyjęciu oferty, czy też dalszej korespondencji, na przykład w stopkach otrzymywanych maili. Istotne jest utrwalenie treści OWU drugiej strony znajdujących się pod linkiem, tak aby posiadać dowód co do dokładnej treści klauzuli jurysdykcyjnej, ewentualnie co do tego, że dany link nie działa;
- dla pewności, że zamieszczenie linku będzie skuteczne z punktu widzenia klauzuli jurysdykcyjnej wskazane jest, aby link umieszczony w danej umowie prowadził do miejsca, gdzie łatwo znaleźć odpowiednie OWU, a na ile to możliwe - do samego dokumentu OWU. Ważna jest również możliwość udokumentowania, że OWU o określonej treści były dostępne pod tym linkiem przed zawarciem umowy, a sam link działał.

KONTAKT:



Jerzy Lubaś

Adwokat | Attorney-at-law
Partner

M. +48 516 562 474

E. j.lubas@legalio.pl

Informacje zawarte w niniejszym dokumencie są wyrazem poglądów jego autorów i w żadnej mierze nie stanowią porady prawnej. Osoby zainteresowane uzyskaniem porady prawnej lub bardziej szczegółowych informacji dotyczących kwestii omawianych w tym dokumencie powinny się skontaktować z kancelarią LEGALIO Pietrzak Markowicz Lewandowska Lubaś sp. j.